

alkotókkal és művészeti iskolákkal együtt, feltérképezte és leírta. Annak érdekében, hogy amikor az "egész nemzet művészetéről beszélünk", azt a megtörténtek és a tények ismeretében tehessek meg.

Murádin Jenő munkásságával kapcsolatban ezek a gondolatok már rég megfogalmazódtak bennem, a kitüntetés csupán ürügy volt arra, hogy ezeket fennhangon is elmondhassam.

Végül csak ennyit tennék hozzá: a Murádinak teljes joggal járó elismerésnek csupán kis részét törleszti most az anyaország magas kitüntetésé, a Németh Lajos-díj.

Mindenképpen gratulálunk hozzá, egészséget és további jó munkaerőt kívánunk neki!

Tibori Szabó Zoltán

(Utónyomás a SZABADSÁG 2001. március 17-i számából)

Murádin László kapta meg elsőként A Nyelvörzés Díját.

Vannak emberek, akiknek élete valamely intézmény életével kapcsolódik össze, mások maguk tekinthetők intézménynek. *Murádin László* kivétel is, példa is: az ő élete a munkájával, a foglalkozásával, a hivatásával kapcsolódott össze. Irigylésre méltó elsősorban munkájának tárgya miatt, ez ugyanis maga az anyanyelve, a magyar nyelv, az erdélyi magyar nyelv.

Főállásban ugyan, de mindig megalázóan szerény fizetésért, több mint négy évtizede az Akadémia Nyelvtudományi Intézetének főkutatója Kolozsváron. De több más intézménynek van oka és joga, hogy köszöntse az ünnepeket: az egyetemi tanszék, amelynek közvetlen munkatársa is volt fiatal korában, és meg is maradt körünkben nem a céhbéli szolidaritás, hanem a családi és baráti kötődés miatt, és mert mindannyiunk szerkesztője és korrektora is a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közleményekben*; több szerkesztőségnek, állandó nyelvművelő rovatával mégis leginkább a mindenkor kolozsvári napilapénak, most a *Szabadság*énak, amelynek bizonyára legkitartóbb és legmegbízhatóbb külső munkatársa; az *Erdélyi Múzeum-Egyesületnek*; lexikon-szerkesztőségeknek és könyvkiadóknak. És az *Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségének*, a másik családnak.

Ha pedig a helyeket nézem, az erdélyi településeket: akkor nemcsak Harasztosnak volna oka ünnepelni Murádin Lászlót, mivel ott született; és nem is csak Kolozsvárnak, ahol él; és nem csupán iskolái színhelyének: Gyulafehérvárnak, Marosvásárhelynek; és nem csak Csíkszépvíznek, felesége falujának, ahol nyaranta otthon van, most mint egyetlen örmény származású lakosa a hajdani örmény fészeknek.

De otthon van abban a száznál is jóval több erdélyi és moldvai magyar faluban is, ahol nagy munkájának, *A romániai magyar nyelvjárások atlaszának* anyagát gyűjtötte. A magyar dialektológusok közül vitathatatlanul ő végezte a méreteiben legnagyobb és minőségében leghitelesebb adatgyűjtést, ő szerkesztette és szerkeszti a legnagyobb magyar nyelvi régió nyelvatlaszát: több mint háromezer térképlap, 11 kötet, ebből öt már megjelent a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadásában. Kevesebbet beszélünk erről a kitűnő munkáról, noha értéke és nagysága méltó párjává teszi az *Erdélyi magyar szótörténeti tárnak*. És ez nem a múlt, vagy még nem a múlt, hanem az erdélyi jelen élő nyelvi gazdagsága.

Sorolhatnám hosszasan fontos, főként nyelvjárási tanulmányainak változatos témáit, valamint nyelvművelő köteteit. Ritkán volt és van alkalma arra, hogy tanárként is tanítson, de olvasóközönsége nagy, mindannyiunkénál nagyobb, így hatása is bizonyára a legszélesebb körű. Tudom róla, hogy soha nem vonzotta, különösképpen nem is érdekelte a hivatalos elismerés, a cím és a rang, amely sokakat csábít és rabul ejt, sem a politika. Fontosabbnak tartotta és tartja a baráti gesztusokat, a mindennapi élet nyugalmát és apró örömeit, elégtételeit. Az elismerés mégsem hiányzott, a szakmabeliek elismerése és barátsága, a nyelvjáráskutatók *Csúry Bálint - emlékérmé*. És a barátok, kollégák és kolléganők mindig

őszinte vonzódása Murádin László emberi egyéniségéhez. Dolgozik, jön-megy, jár közöttünk, most gyakran Budapesten is, láthatóan otthon van ebben a nem mindig barátságos világban.

Rég tervezzük az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségében, hogy díjat alapítunk, Előbb a *Nyelvrontás* megbélyegző díját adtuk ki néhány évvel ezelőtt (erre továbbra is sokan rászolgálnának). Most a *Nyelvörzés Díját* elsőként és nem véletlenül, éppen Murádin Lászlónak nyújtjuk át 70. születésnapján. Az ő személye fémjelzi magát a díjat is; ez nem a céhbeltiek elismerése (az AESZ, ugyanis maga az erdélyi anyanyelvi mozgalom), és a továbbiakban sem okvetlenül a céhbeltieknek szánjuk. Csak olyanoknak, akik - céhen kívül vagy céhen belül - életüket tették föl az anyanyelv, a magyar nyelv szolgálatára. (...)

Péntek János

(Megjelent az Édes Anyanyelvünk XIII. évfolyamának 1. számában,
(Utánnnyomás a Szabadság 2001. április 28-i számából)

Bogot köt, csomót köt

Mi a neve a kötélén, madzagon hurkolva kötött csomónak?

A levélben feltett kérdés vitatéma volt egy kolozsvári és egy csíkszeredai illetőségű személy között. Mielőtt azonban válaszolnánk a kérdésre, szükséges hangsúlyoznunk, hogy az elnevezésekben nemcsak táji különbségek vannak, hanem határvonalat lehet és kell húzni a tájnyelvi, a szélesebb körben használt és értett "népies", valamint az irodalmi szintre emelkedett köznyelvi kifejezések között.

A székely beszédben és a vele szomszédos mezőségi nyelvjárás keleti felében általánosan a bog szó jelöli a fogalmat; bog van a fában, bogot kötnek a zsebkendőre, a madzagra (spárgára), a cernára, a cipőfűzőre, illetőleg kioldja a bogot az, aki **kibogozza**.

A **bog** szót az Értelmező Kéziszótár országosan ismert "népies" stílus - minősítéssel szótározza, ám a bogoz szót már irodalminak tartja, főleg ebben az átvitt értelemben: '(a kérdést) megoldani igyekszik'. A **bog** (és a göcs) szó átvitt értelme ugyanis: 'bonyodalom, szövevény', miként a megoldandó feladatnak sok ága-boga is lehet.

A Szilágyságban a fenti bog szónak magashangú párja él, a **bög** (**bök**). Ezt a változatot tájszóként értelmezzük, de már szélesebb körben használt "népies" szó, a nálunk Szatmár környékén élő **göb**, mely a szilágysági **bög** szónak hangátvetéses alakváltozata.

Kolozsvár szomszédságában, a mezőségi nyelvjárás nyugati felében, továbbá Aranyosszéken a zsinigre, zsebkendőre **göcsöt kötnek**, s **göcs** van a fában is. A göcs tájszó, miként származékai, a **göcsös**, **göcsöz** is.

A vele etimológiailag összefüggő szóalak a **görcs**. A **görcs** 'csomó, bog' értelemben - így használják a szót pl. Domokoson, Magyardécsén és néhány érmelléki és Arad környéki faluban - már nem táji, hanem "népies" stílus - minősítést kap. Így lehet egy dudoros, csomós ág, fa: **göcsörtös**.

Persze, a **görcs** szónak, a fenti alapjelentéséből kiindulva, számos, elvont jelentésárnyalata is alakult. Az izmok hirtelen és akaratlan (fájdalmas) összehúzódása kapcsán mondjuk: **Görcsöt kapott a lába**.

A makacsul kitartó, szívós magatartás is lehet **görcsös**. **Görcsösen ragaszkodik a nézeteihez** - jelentjük ki.

Miként a **bog** mellett a **bög**, a **göcs** szónak is van hangátvetéses alakváltozata; ilyen a Kalotaszegen használt **csög**. Mondanom sem kell, hogy a **csög** tájszó. Érdekes, hogy nálunk csupán a Bánságban, a bánsági magyar nyelvjárásokban élnek a fenti értelemben is